

Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Meslek Liseleri Okul Psikolojik Danışmanlarının ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Evaluation of Secondary Schools Class Guidance Program According to the Opinions of Vocational High School Psychological Counselors and Class Guidance Teachers

Hayriye TORUNOĞLU^{1a}

^a Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Kırşehir, Türkiye

ORCID: 0000-0003-0802-6929

hayriyeturunoglu@gmail.com

Dilek GENÇTANIRIM KURT^b

^bProf. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Kırşehir, Türkiye

ORCID: 0000-0003-3268-186X

dgenctanirim@ahievran.edu.tr

Anahtar

Kelimeler:

1. Meslek Lisesi
2. Sınıf rehber öğretmeni
3. Psikolojik danışman
4. Rehberlik ve psikolojik danışma programı

Keywords:

1. Vocational high school
2. Class guidance teacher
3. Psychological counselor
4. Guidance program

Öz

Bu çalışmada meslek liselerinde çalışan okul psikolojik danışmanlarının ve sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik programına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Tarama modelinin benimsendiği araştırmanın örneklem grubunu 2013-2014 öğretim yılında Kırşehir ili merkezinde meslek lisesinde görev yapan ve amaçlı örneklem yoluyla seçilen toplam 131 öğretmen oluşturmuştur. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; yeterlik alanlarının öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun hazırlanmış olduğu ancak öğrencilerin eğitsel ve mesleki karar almaları için gerekli olgunluğa ulaşmalarına tam olarak yardımcı olmadıkları, rehberlik ve psikolojik danışma programında yer alan hedeflerin açık ve net ifade edildiği ortaya konulmuştur. Programda yer alan ölçme araçlarının değerlendirme kriterleri açık ve anlaşılabilir. Sınıf rehber öğretmenlerinin uyguladıkları rehberlik programına ilişkin görüşleri cinsiyete ve bransa göre değişiklik göstermezken, çalıştıkları okul türüne göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir.

Abstract

In this study, it was aimed to determine the opinions of school psychological counselors and classroom guidance teachers working at vocational high schools about the guidance program. The sample group of the research, in which the scanning model was adopted, consisted of 131 teachers working in a vocational high school in the city center of Kırşehir in the 2013-2014 academic year and selected through purposeful sampling. SPSS program was used in the analysis of the data. As a result, it was revealed that the objectives in the guidance program were clearly expressed, competence areas were prepared in accordance with the needs of the students, but they did not fully help the students to reach the maturity required to make educational and professional decisions. The evaluation criteria of the measurement tools in the program are clear and understandable. While the opinions of the classroom guidance teachers about the guidance program they apply do not differ according to gender and branch, it has been determined that they vary according to the type of school they work in.

¹ Sorumlu yazar/Corresponding author

Geliş Tarihi:

25.07.2022

Kabul Tarihi:

02.10.2022

Yayın Tarihi:

29.12.2022

Atıf: Torunoğlu, H. ve Gençtanırım-Kurt, D. (2022). Ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programının meslek liseleri okul psikolojik danışmanlarının ve sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 268-285.

Citation: Torunoğlu, H. & Gençtanırım-Kurt, D. (2022). Evaluation of secondary schools class guidance program according to the opinions of vocational high school psychological counselors and class guidance teachers. *MAUN Journal of Education*, 2(2), 268-285.

Giriş

Gelişen dünyada, eğitim anlayışının da sürekli değişim içinde olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Eğitim öğretim sürecinde, öğrencilere kuramsal bilginin verilmesinin yanı sıra onların sağlıklı, verimli ve kendini tanıyan bireyler olmaları içinde gerekli eğitimin verilmesi gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) göre (2006); eğitim sürecinde her öğrencinin kendine özgü olduğu, bireysel farklılıklar gösterdiği kabul edilmekte ve öğrenci merkezli bir öğrenme ortamı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu öğrenme ortamında öğrenciler, kendilerini keşfetmeleri ve farklılıklarını kabul etmeleri için desteğe ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu ihtiyaç neticesinde öğrencilere rehberlik programları yoluyla psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sunulmaktadır. Psikolojik danışma ve rehberlik; her yaşta bireye, kendini anlaması, kendini geliştirmesi, çevresine uyum sağlaması, karar verebilme becerisini kazanması ve bunların sonucunda kendini gerçekleştirme için profesyonel kişilerce verilen yardımı ifade etmektedir (Barki & Mukhopadhyay, 2008; Demirel, 2010; Kepçeoğlu, 2010; Kuzgun, 2013; Özoğlu, 2007).

Türkiye'de geçmişten bu yana, eğitim sistemi kapsamında okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri farklı rehberlik modelleri ile uygulamaya konulmuştur. Bu modeller geleneksel ve gelişimsel olarak iki ana başlık altında ele alınırken geleneksel model olarak kabul edilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri; hizmetler modeli, süreç modeli ve görev modeli olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır (Gysbers & Henderson, 1988). Bu modellerin özellikleri ele alındığında ise genel olarak psikolojik danışman merkezli oldukları, problemleri öğrencilere ve kriz odaklı yardıma yönelik oldukları görülebilir. Öğrencilerin ihtiyaç ve gelişimlerini ele almaktan çok okul psikolojik danışmanlarının görevlerine odaklanmışlardır. Eğitim sürecinin bir parçası olmaktan çok, bu modeller rehberlik ve psikolojik danışmayı, eğitim faaliyetlerini destekleyen bir hizmet alanı olarak görmüştür (Doğan, 2010; Erkan, 2011; Nazlı, 2011; Yeşilyaprak, 2013). Bu anlamda geleneksel modellerin öğrenciyi merkez alan günümüz eğitim sistemi ile uyumlu olmadığı görülmektedir.

Sözü edilen geleneksel modellerden sonra ortaya çıkan gelişimsel yaklaşım, geleneksel modellere tepki olarak ortaya çıkmıştır. Gelişimsel yaklaşım, insan gelişimine odaklanır ve insanların üstlendiği farklı yaşam aşamalarını ve görevleri göz önünde bulundurmaya çalışır ve buna göre destek sağlar (Nazlı, 2011). Geleneksel modellerin aksine, problem çözme odaklı, bireyin gelişimini yaşam boyu ele alan bir yaklaşımdır.

Günümüzde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri rehberliğin gelişimsel yönünü ifade eden kapsamlı gelişimsel rehberlik programları aracılığıyla uygulanmaktadır.

Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Derneği (2012), kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarının, öğrenci verilerinden yola çıkarak, öğrencinin akademik, kariyer ve kişisel/sosyal gelişimini temel alarak, bütün öğrencilerin öğrenme sürecini geliştirdiğini ve desteklediğini savunmaktadır. Bu anlamda, kapsamlı gelişimsel rehberlik programları, bütün öğrencilere yöneliktir, onların her yönden gelişimini ele alır ve öğrencilere hayat boyu psikolojik danışma ve rehberlik hizmetini sunmayı amaçlamaktadır. Gelişimsel yaklaşım, insan gelişimine odaklanır ve insanların yaşadığı gelişim dönemlerini ve gelişim görevlerini dikkate alır ve onları desteklemeye çalışır (Nazlı, 2011).

Türkiye’de 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı, kapsamlı gelişimsel rehberlik programı model alınarak hazırlanmıştır. Program hazırlanırken MEB (2006) tarafından kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik alanları temel alınmıştır. Rehberliğe ait alanlar yaygın biçimde kullanılmakla birlikte, programa dâhil olan yeterlik alanları ve hedeflerin birden çok alana uygun olması sebebiyle sınıflamaların yapılmasında yeterlik alanları temel alınmıştır. Programda yer alan yedi yeterlik alanı; eğitsel başarı, aile ve toplum, okula ve çevreye uyum, güvenli ve sağlıklı hayat, kişiler arası ilişkiler, kendini kabul, eğitsel ve mesleki gelişim şeklinde sıralanmaktadır (Erkan, 2011). Bu yeterlik alanları programın genel amacına uygun olarak, öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak belirlenmiştir.

Ortaöğretim düzeyinde sunulan rehberlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde, öğrencinin ergenlik değişimlerine uyum sağlaması, kendini tanıması, kendi değerlerini oluşturması ve toplumsal değerler ile kendi değerleri arasında ilişki kurabilmesi, özdenetim ve özerk öğrenme becerilerini geliştirebilmesi, kendi ilgi alanlarına göre bir eğitim hayatı ve mesleğe yönelmesi hedefleri yer almaktadır (MEB, 2020). Bu amaçlar ele alındığında, meslek lisesi ve genel liselerin önceliklerinin farklı olduğu görülebilir. Genel liseler öğrencileri yükseköğrenime hazırlamayı amaçlarken, meslek liselerinin kuruluş amacı; meslek standartları doğrultusunda insan gücü yetiştirilmesi, mesleki donanımın geliştirilmesi ve uygulanma programlarla iş sağlığı ve güvenliği, kültürü, girişimcilik bilinci ve meslek ahlakı ile iş alışkanlığının kazandırılması ve verilen eğitim sonucunda mesleki eğitim alanların meslek hayatına hazırlanması olarak tanımlanmıştır (MEB, 2014).

Mesleki ve teknik eğitim bir toplum için hem ekonomik anlamda hem de bireysel açıdan önem arz etmektedir. Eğitimle bireyler donanım, sorumluluk ve meslek kazanmanın yanı sıra ekonomik açıdan özgür olma fırsatına sahip olmaktadır. Ekonomik özgürlüğe sahip bireyler de ülkenin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Mesleki eğitim, bireylere daha çok iş güvencesi, mesleğinde yükselme, kendi işini kurma ve yoksullukla baş edebilme fırsatı, kendine güvenin ve öz saygının artması gibi faydalar sağlamaktadır (Altuncu vd., 2009). Mesleki ve teknik eğitim, geçmişe kıyasla günümüzde nitelikli birey yetiştirme hedefinin yanı sıra birçok farklı amaçları da barındırmaktadır. Toplumsal dayanışma, uluslararası işbirliği, istihdam, sürdürülebilir kalkınma ve çevre duyarlılığı mesleki rehberliğin hedefleri arasında yer almaya başlamıştır (Hayat & Şölen, 2021). Hedeflerinin kapsamını genişleten

mesleki eğitimi tercih eden öğrenci sayısı da büyük artış göstermektedir. 2020 yılında mesleki liseleri tercih eden ve bu okullara yerleşen öğrenci sayısı üç yıl öncesine göre %63 artmıştır. Bununla birlikte %1'lik başarı diliminde yer alan öğrencilerden de mesleki eğitimi tercih edenler olmuştur (Özer, 2021). Bunun sonucunda tercih edildiği oranda da bu okulların sayısı gün geçtikçe artmaktadır

Meslek liselerini tercih eden öğrenciler, mesleki bir karar vermişlerdir ve bu karar doğrultusunda mesleki eğitim alarak, iş hayatına ya da başarılı öğrenciler sınavsız geçiş hakkını kullanarak, meslek yüksekokullarında öğrenim görmektedirler (Nazlı, 2011). Öğrenciler meslek lisesini tercih etmekle aslında okul sonrası iş hayatını da seçmiş olmaktadır. Bu nedenle bu tür liselerde öğrencilerin, kişisel, akademik gelişimlerinin yanı sıra mesleki anlamda gelişimleri de söz konusudur. Bu nedenle Erkan (2011) meslek liselerinde rehberlik ve psikolojik danışma programında öğrencilerin diğer gelişim alanlarının yanı sıra, mesleki gelişimleri ile ilgili farkındalık ve becerilerinin artmasına yönelik etkinlik ve hedeflere ağırlıklı olarak yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Meslek liselerinde uygulanmakta olan Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı Türk eğitim sistemi içerisinde yer alan bütün ortaöğretim kurumları için ortak program olarak geliştirilmiştir. Nazlı (2011) rehberlik programlarının hazırlanmasında ortaöğretim kurumlarının farklı türleri ve amaçlarına dikkat edilmesi gerektiğini ancak Türkiye'de daha çok genel liselerin özellikleri dikkate alınarak rehberlik hizmeti verilmekte olduğunu belirtmektedir. Uygulanan program, okul türlerinden ziyade öğrencilerin gelişim dönemleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır (Erkan, 2010; Nazlı, 2011).

Meslek liselerine verilen önemin gün geçtikçe arttığı ve bu liselerdeki öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda, uygulanan rehberlik ve psikolojik danışma programının meslek liseleri açısından değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Alan yazın incelendiğinde rehberlik ve psikolojik danışma programının sınıf rehber öğretmenleri, okul psikolojik danışmanları ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirildiği çalışmalar mevcuttur (Kızıl, 2007; Tokalı, 2007; Nazlı, 2008; Eşen, 2009; Berber, 2010; Yüksel, 2008; Demirel, 2010; Terzi vd., 2011; Sağlam, 2015; Çivicioğlu, 2016; İctüzer, 2017; Karacan & Ayaz, 2020).

Bu çalışmalar incelendiğinde, rehberlik ve psikolojik danışma programının farklı açılardan değerlendirildiği görülmüş ancak programın meslek liseleri açısından ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Uygulanmakta olan programın verimliliğinin ortaya konması, program geliştirme açısından önemlidir. Böylece çalışma sonucunda uygulanan rehberlik programının değerlendirilmesi yapılmış olduğundan, elde edilen veriler bundan sonra hazırlanacak programlara yol gösterici nitelikte olabilir.

Programda yer alan hedeflerin kazandırılma sürecinde okul aile iş birliği kaçınılmazdır. Bu sebeple hedeflere yönelik yaşantıların aile ortamında da sağlanması, takibinin yapılması ve aile desteği, programın etkililiğini artırmak için gereklidir (MEB, 2006). Nazlı'ya göre (2011) okul aile işbirliğini gerektiren programın uygulanmasında esas

sorumlu kişiler, okul müdürünün yanı sıra okul psikolojik danışmanlar ve sınıf rehber öğretmenleridir. Bu bağlamda programın uygulanmasında sorumlu kişilerden alınan görüşlerle derinlemesine bir değerlendirme yapılarak, elde edilen sonuçlarla verilen hizmetin niteliği artırılabilir. Öğrencilerin meslek tercihlerinde ve kariyer planlamalarında yol gösterici bir role sahip olan öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda psikolojik danışma ve rehberlik alanına, sunulan hizmetin geliştirilmesi konusunda katkı sağlanabilir.

Hedefine ulaşan bir rehberlik programı sayesinde eğitim- öğretim hizmetlerinin daha verimli olması ve akademik başarının artması ile eğitim bilimleri alanına katkı sağlanabilir. Bu bağlamda, rehberlik ve psikolojik danışma programının uygulayıcıları olduklarından okul psikolojik danışmanları ve sınıf rehber öğretmenlerinin programa ilişkin görüşleri de programın değerlendirilmesi kapsamında önem taşımaktadır. Buradan yola çıkarak, çalışmada meslek liselerinde görev yapan okul psikolojik danışmanlarının ve sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik ve psikolojik danışma programına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca sınıf rehber öğretmenlerinin görüşleri arasında cinsiyet, branş ve meslek lisesi türü değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışma betimsel tarama modeli temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Betimsel araştırmalar, bir durumu olduğu gibi incelemeye ve var olan durumu betimlemeyi amaçlayan araştırmalardır. Tarama yöntemi betimsel araştırma türü olup, sayıca fazla olan gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu ve olaya ilişkin görüşlerinin alındığı, olgu ve olayların tanımlanmaya çalışıldığı araştırmalardır (Karakaya, 2012). Tarama modelinde araştırmacı bireyleri ya da nesnelere olduğu gibi ele almaktadır (Fraenkel & Wallen, 2006). Bu bağlamda çalışmada meslek liselerinde uygulanan programın uygulayıcıları olan sınıf rehber öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanlarının görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Evren-Örnekleme

Araştırmanın evrenini Kırşehir ili Merkez ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı meslek liselerinde görev yapan sınıf rehber öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanlar oluşturmaktadır. Çalışma grubunu amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme yöntemi ile seçilen Kırşehir ili merkez ilçede bulunan beş meslek lisesinde görev yapan sınıf rehber öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanları (n=131) oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yönteminde evren araştırmanın amacına en uygun olduğu düşünülen grup örneklem olarak seçilir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Benzeşik örnekleme yönteminde ise örneklemin, araştırmanın problemi ile ilgili olarak evrende yer alan benzeşik bir alt grubundan ya da durumundan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk vd., 2012). Çalışma grubunda yer alan sınıf rehber öğretmenlerinin 48'i kadın, 75'i erkeklerden oluşurken, okul psikolojik danışmanlarının 1'i kadın, 7'si erkeklerden oluşmaktadır. Bununla birlikte sınıf

rehber öğretmenlerinin 73' ü kültür dersi öğretmeni iken, 50' si mesleki ve teknik alan öğretmenidir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada ortaöğretim rehberlik programına ilişkin sınıf rehber öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanların görüşlerini almak amacıyla Ortaöğretim Rehberlik Programına İlişkin Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Okul Psikolojik Danışmanları Görüşleri Anketi kullanılmıştır. Yazgünoğlu (2012) tarafından hazırlanan İlköğretim Sınıf Rehberlik Programına İlişkin Rehber Öğretmenleri Görüşleri Anketi revize edilerek kullanılmıştır. Ankette yer alan maddeler ilköğretim rehberlik programına ilişkin olduğundan, anket maddelerinde revizyona gidilerek, ortaöğretim rehberlik programına yönelik olarak tekrar düzenlenmiştir. Bunun için öncelikle ilgili alan yazın ve MEB İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı incelenerek yeni maddeler yazılmıştır.

İki bölümden oluşan anketin, birinci bölümünde öğretmenlerden ve okul psikolojik danışmanlarından, cinsiyet, branş ve çalıştıkları meslek lisesi gibi kişisel bilgileri istenmiştir. Anketin ikinci bölümü "Hedefler, İçerik, Öğretme- Öğrenme Süreci, Değerlendirme ve Genel" olmak üzere beş boyuttan oluşmaktadır. Beşli Likert tipi derecelendirme kullanılarak hazırlanan anketin "Hedefler" boyutunda 10, "İçerik" boyutunda 12, "Öğretme-öğrenme süreci" boyutunda 16, "Değerlendirme" boyutunda 8, "Genel" boyutunda 9 madde olmak üzere toplam 55 madde yer almaktadır.

Anketin kapsam geçerliliği için 3 okul psikolojik danışmanı, 5 sınıf rehber öğretmeni, 4 psikolojik rehberlik ve danışmanlık alan uzmanı, 1 eğitim programları ve öğretimi alan uzmanı ve 1 ölçme ve değerlendirme uzmanı olmak üzere toplam 14 kişinin görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerine göre düzenlenen anket için lise öğrencilerinden oluşan bir gruba pilot uygulama yapılmıştır. Ardından ankete son hali verilmiştir. Anket güvenilirliği için Cronbach alfa katsayısı .98 değerinde hesaplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Anketin belirlenen meslek liselerinde uygulanması için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan 14/01/2014 tarihli ve 24512418/605/211022 sayılı numaralı uygulama izni alınmıştır. Ardından okullarla görüşülmüş ve rehberlik birimlerinden destek sağlanmıştır. Uygulama araştırmacı tarafından yapılmış ve okul psikolojik danışmanları ve sınıf rehber öğretmenlerinin araştırmaya katılımında gönüllülük esas alınmıştır. Anket uygulaması 2013-2014 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Sınıf rehber öğretmenlerine ve okul psikolojik danışmanlarından elde edilen nicel verilerin istatistiksel analizinde SPSS 21 programından yararlanılmıştır. Veriler öncelikle bilgisayar ortamında oluşturulan veri dosyasına aktarılmıştır.

İlk olarak okul psikolojik danışmanları ve sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik programının hedefler, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme boyutlarına ve geneline ilişkin görüşlerinin neler olduğunun belirlenmesi amaçlandığı için frekans, yüzde ve aritmetik ortalama hesaplanmıştır.

Meslek liselerinde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinin branşa ve cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır.

Araştırmada beş farklı meslek lisesinde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinin görev yaptıkları meslek lisesine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla Kruskal Wallis H analiz tekniği kullanılmıştır. Dağılımın normal dağılımdan aşırı sapma göstermediği şeklinde bir varsayımı öne sürmek için öngörülen örneklem büyüklüğü genellikle 30 ve üzeri olarak gösterilmektedir (Büyüköztürk, 2019). Bu sebeple non parametrik bir testin tercih edilmesinin araştırma sonucunu olumlu şekilde etkileyebileceği düşünülmüştür. Ardından çoklu karşılaştırma yapmak için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde çalışma verilerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programının Hedeflerine İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

Sınıf rehber öğretmenlerinin hedefler boyutuna ilişkin görüşlerine ilişkin bulgular incelendiğinde “Hedefler açık ve net ifade edilmiştir.” maddesi en yüksek ortalamaya sahip madde olarak görülmektedir. Onun ardından gelen madde ise “Hedefler benzer şekilde yazılarak dil birliği sağlanmıştır.” Maddesidir ve sınıf rehber öğretmenlerinin %46,8’i tarafından Katılıyorum olarak yanıt vermişlerdir. “Hedefler, öğrencilerin yaşamlarında kullanabilecekleri niteliktedir.” maddesi 3,59 ortalamaya sahipken, “Hedefler hazırlanırken, öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuştur.” Maddesi 3,65 ortalamaya sahiptir. Bu boyutun genel aritmetik ortalaması ise 3,69 ile Katılıyorum değerlendirme aralığında yer almaktadır.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programının Yeterlik Alanlarına İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik ve psikolojik danışma programının yeterlik alanları boyutuna ilişkin bulgular incelendiğinde; “Hedefler, yeterlik alanlarına uygundur.” Maddesine öğretmenlerin %17,1’i Tamamen katılıyorum , %38,4’ü Katılıyorum, %35,8’i Kısmen Katılıyorum ve %8,1’i Katılmıyorum şeklinde yanıt vermişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması 3,65’tir. “Program, öğrencilerin topluma yönelik olumlu bir tutum geliştirmelerini sağlamaktadır.” Maddesinin aritmetik ortalaması 3,80 olarak ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin %16,1’si bu maddeye Tamamen Katılıyorum, %36,3’ü Katılıyorum,

29,8'i Kısmen Katılıyorum, 12,9'u Katılmıyorum ve %4'ü Hiç Katılmıyorum şeklinde yanıtlamışlardır. Yeterlik alanları boyutunda yer alan maddelerin genel aritmetik ortalaması 3,74 ile Katılıyorum değerlendirme aralığında yer almaktadır.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programının Öğretme-Öğrenme Süreci Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikler

Sınıf rehber öğretmenlerinin öğretme-öğrenme sürecine ilişkin bulgular incelendiğinde, "Etkinlikler ilişkili olduğu yeterlik alanları ile örtüşmektedir" ve "Etkinlikler yoluyla öğrenciler seçmiş oldukları alanla ilgili farkındalık kazanmaktadır." maddelerinin 3,65 ile en yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. "Etkinlikler, öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olarak hazırlanmıştır" ifadesi 3,36 ortalamaya sahiptir. Öğretmenlerin %35,8'i bu ifadeye katıldıklarını belirtirken, %30,9'u Kısmen Katılıyorum olarak yanıt vermişlerdir. "Programda yeteri kadar etkinlik örneği sunulmaktadır." ifadesine öğretmenlerin %13'ü Tamamen Katılıyorum olarak yanıtlarken, %33,3'ü Katılıyorum, %31,7'si Kısmen Katılıyorum, %17,1'i Katılmıyorum, %4,9'u ise Hiç Katılmıyorum olarak yanıtlamışlardır. Maddenin aritmetik ortalaması 3,32'dir. Genel olarak bakıldığında öğretme-öğrenme sürecine ait maddelerin aritmetik ortalaması 3,51'dir ve Katılıyorum değerlendirme aralığında yer almaktadır.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programının Değerlendirme Süreci Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

Rehberlik ve psikolojik danışma programının değerlendirme boyutuna ilişkin bulgular incelendiğinde "Etkinliklerin değerlendirilmesinde önerilen değerlendirme çeşitleri uygundur." maddesine sınıf rehber öğretmenlerinin %8,9'u Kesinlikle Katılıyorum, %51,2'si Katılıyorum, %34,1'i Kısmen Katılıyorum şeklinde yanıtlamışlardır. Maddenin ortalaması ise 3,62'dir. "Ölçme araçlarının uygulandıktan sonra nasıl değerlendirileceği açık ve anlaşılır olarak belirtilmiştir." ifadesini öğretmenlerin %13'ü Tamamen Katılıyorum, %49,6'sı Katılıyorum ve %26,8'i Kısmen Katılıyorum olarak yanıtlamışlardır. Maddenin aritmetik ortalaması 3,61'dir. "Hedeflerin nasıl değerlendirileceği açık ve anlaşılır biçimde ifade edilmiştir." maddesine sınıf rehber öğretmenlerinin %48'i Katılıyorum olarak görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalamasının 3,60 olduğu görülmektedir. "Ölçme araçları, programın öğrenciler üzerindeki etkisini ölçmekte yeterlidir." maddesinin ortalaması 3,45 iken sınıf rehber öğretmenlerinin %39,8'i bu ifadeyi Katılıyorum olarak değerlendirmişlerdir. Değerlendirme boyutunun genel ortalaması 3,54 ile Katılıyorum değerlendirme aralığında yer almaktadır.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programının Geneline İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

Rehberlik ve psikolojik danışma programının geneline ilişkin maddelere ait bulgular ele alındığında; "Program, rehberlik saatlerinin daha etkili bir biçimde değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır." maddesine sınıf rehber öğretmenlerinin %10,6'sı Tamamen Katılıyorum, %44,7'si Katılıyorum, %32,5'i Kısmen Katılıyorum, %11,4'ü Katılmıyorum ve

%0,8'i Hiç Katılmıyorum olarak görüş belirtmişlerdir. Maddenin aritmetik ortalaması 3,52'dir. "Program, uygulayıcıların mesleki gelişimlerini desteklemektedir." maddesinin aritmetik ortalaması 3,62 olarak görülmektedir. Öğretmenlerin %8,9'u Kesinlikle Katılıyorum olarak görüş belirtirken, %51,9'u ise Katılıyorum şeklinde değerlendirme yapmışlardır. "Sınıf rehberliği için bir öğretim yılında ayrılan 30 ders saati hedeflere ulaşmak için yeterlidir." maddesi 3,60 ortalamaya sahipken, "Program, öğrencilerin tümüne ulaşabilir niteliktedir." maddesi 3,61 ortalamaya sahiptir. Bu boyutta yer alan maddeler arasında en düşük ortalamaya sahip madde 3,49 ile "Program, okul-aile işbirliğini güçlendirmektedir." ifadesidir. Bu boyutun genel aritmetik ortalaması 3,54 ile Katılıyorum değerlendirme aralığında yer almaktadır.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Okullarında Uygulanan Rehberlik Programına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T - Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kadın	48	3.50	0.79	121	-.138	.891
Erkek	75	3.52	0.61			

Tablo 1'de görüldüğü üzere sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik ve psikolojik danışma programına ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir [$t_{(82,62)}=-.138$; $p >.05$]. Bu bulgular, sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik ve psikolojik danışma programına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre değişiklik göstermediğini ortaya koymaktadır.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Okullarında Uygulanan Rehberlik Programına İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinin branşa göre karşılaştırılmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programına İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Sonuçları

Branş	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kültür Dersi Öğretmeni	73	3.44	0.62	121	-1.401	0.164
Mesleki ve Teknik Öğretmen	50	3.62	0.76			

Tablo 2 incelendiğinde kültür ve mesleki ve teknik öğretmenlerin rehberlik ve psikolojik danışma programına ilişkin görüşleriyle ilgili puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak

anlamli bir fark bulunmamıştır [$t_{(121)}=-1.401$; $p >.05$]. Başka bir ifade ile okul rehber öğretmenlerinin görüşleri branş değişkeni açısından farklılık göstermemektedir.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Okullarında Uygulanan Rehberlik Programına İlişkin Görüşlerinin Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Sınıf rehber öğretmenlerinin meslek liselerinde uygulanan rehberlik ve psikolojik danışma programına ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları meslek lisesi türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H-Testi analiz sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerinin Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Okul Türü	N	\bar{X}	sd	Ki Kare	p	Fark
1.Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	35					
2.Ticaret Meslek Lisesi	28	62.05				1-2
3.Sağlık Meslek Lisesi	17	81.24	4	21.833	.013	1-3
4.Kız Meslek Lisesi	9	71.17				1-5
5.İmam Hatip Lisesi	34	72.54				
Toplam	123					

Tablo 3'te yer alan bulgular incelendiğinde, okulların puan ortalamaları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile meslek lisesinde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinin görev yaptıkları meslek lisesi türüne göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($\chi^2=21.833$, $p<0.05$). Ortaya çıkan farklılığın hangi okullar arasında olduğunu belirlemek için Mann-Whitney U testi ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Mann-Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkın, endüstri meslek ve ticaret meslek lisesi, endüstri meslek ve sağlık meslek lisesi ve endüstri meslek ve imam hatip lisesi arasında olduğu belirlenmiştir. Ortaya çıkan anlamlı farkın sırasıyla, ticaret meslek lisesi ($\bar{x}=62.05$), sağlık meslek lisesi ($\bar{x}=81.24$) ve imam hatip lisesi ($\bar{x}=72.54$) lehine olduğu görülmektedir.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Rehberlik Programının Hedefler Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

Okul psikolojik danışmanlarının anketin "Hedefler" boyutunda yer alan maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip maddelerin "Programdaki hedefler sistematik bir şekilde oluşturulmuştur." ve "Hedeflerin yeterli alanlarına (kendini kabul, aile ve toplum, eğitsel başarı vb.) dağılımı dengeli bir şekilde yapılmıştır." maddeleri olduğu görülmektedir. Hedefler açık ve net şekilde ifade edilmiştir maddesi de ortalamanın üstünde yüksek bir puana sahip diğer bir maddedir. En düşük ortalamaya sahip maddeler ise "Hedefler benzer şekilde yazılarak dil birliği sağlanmıştır." ve "Hedefler ulaşılabilir

niteliktedir.” maddeleridir. Bu boyutun genel aritmetik ortalaması 3.37 ile kısmen katılıyorum değerlendirme aralığında yer aldığı görülmektedir.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Rehberlik Programının Yeterlik Alanları Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

Okul psikolojik danışmanlarının programın yeterlik alanları boyutuna ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, bu boyutun genel aritmetik ortalaması 3.13 olarak ortaya çıkmıştır. En yüksek puana sahip maddeler “Hedefler yeterlik alanlarına uygundur.” ve “Yeterlik alanları öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun hazırlanmıştır.” maddeleridir. Bu maddeler 3.62 ortalamaya sahip olup, Katılıyorum değerlendirme aralığında yer almışlardır. En düşük puana sahip maddeler incelendiğinde ise, “Program, öğrencilerin mesleki kararları için gerekli olgunluğa ulaşmalarına yardımcı olmaktadır.” maddesi 2.37 ortalama ile “Katılmıyorum” değerlendirme aralığında yer almaktadır.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Rehberlik Programının Öğretme-Öğrenme Süreci Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

Rehberlik ve psikolojik danışma programının öğretme-öğrenme sürecinin değerlendirildiği maddeleri içeren, anketin üçüncü boyutu incelendiğinde okul psikolojik danışmanlarının yüksek puan verdikleri maddeler “Etkinlikler ilişkili olduğu yeterlik alanları ile örtüşmektedir.” ve “Etkinlikler anlaşılır bir şekilde düzenlenmiştir.” maddeleridir. Bu maddelerin aritmetik ortalamaları 3.62 olarak hesaplanmıştır. “Etkinlikler okul imkânlarına göre düzenlenebilir niteliktedir.” ve “Etkinlikler, öğrencilerin okul sonrası yaşamlarına yön verecek şekildedir.” maddeleri ise en düşük ortalamaya sahip maddelerdir. Öğretme-öğrenme süreci boyutunun genel ortalaması ise 3.13 ile Kısmen Katılıyorum değerlendirme aralığında yer almaktadır.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Rehberlik Programının Değerlendirme Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikler

Değerlendirme boyutuna okul psikolojik danışmanları tarafından verilen yanıtlar incelendiğinde, bu boyutta en yüksek ortalamaya sahip madde 3.25 ortalama ile “Ölçme araçlarının uygulandıktan sonra nasıl değerlendirileceği açık ve anlaşılır olarak belirtilmiştir.” Maddesidir. Hedeflerin nasıl değerlendirileceği açık ve anlaşılır biçimde ifade edilmiştir. İfadesi de 3.25 ortalamaya sahip ikinci maddedir. “ Programda yer alan etkinlik değerlendirme formları, hedefleri ölçebilecek niteliktedir.” maddesi ise 2.75 ile en düşük ortalamaya sahiptir. Anketin değerlendirme boyutunun genel aritmetik ortalaması 3.04 olup Kısmen Katılıyorum değerlendirme aralığında yer almaktadır.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Rehberlik Programının Geneline İlişkin Görüşlerinin Betimsel İstatistikleri

Okul psikolojik danışmanlarının rehberlik ve psikolojik danışma programını genel olarak değerlendirdiği boyutta yer alan maddelerin betimsel istatistikleri incelendiğinde, bu

boyutun genel ortalamasının 3.03 ile Kısmen Katılıyorum değerlendirme aralığında yer aldığı görülmüştür. En yüksek ortalamaya sahip maddeler “Program, öğrencilerin tümüne ulaşabilir niteliktedir.” ve “Sınıf rehberliği için bir öğretim yılında ayrılan 30 ders saati hedeflere ulaşmak için yeterlidir.” ifadeleridir.

Rehberlik ve psikolojik danışma programına ilişkin sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerine ait bulgular incelendiğinde, sınıf rehber öğretmenlerinin programın her bir boyutunu ve genelini Katılıyorum düzeyinde değerlendirdikleri görülmektedir. Bununla birlikte sınıf rehber öğretmenlerinin programa ilişkin görüşlerinin cinsiyete ve bransa göre değerlendirildiğinde her iki değişken ile görüşler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Meslek lisesi türüne göre yapılan analiz sonucunda ise meslek lisesinde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinin görev yaptıkları meslek lisesi türüne göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Okul psikolojik danışmanlarının rehberlik ve psikolojik danışmanlık programını yeterlik alanları dışındaki boyutlarını Kısmen Katılıyorum düzeyinde değerlendirirken, bu boyutu ise Katılmıyorum düzeyinde değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Okul psikolojik danışmanları programın genelini de Kısmen katılıyorum düzeyinde değerlendirmişlerdir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Rehberlik ve psikolojik danışma programının hedeflerine ilişkin boyutu incelendiğinde, hedefler açık ve net ifade edilmiştir ifadesi hedefler bölümünün hem sınıf rehber öğretmenlerinin hem de okul psikolojik danışmanlarının görüşleri neticesinde en yüksek ortalamaya sahip olan maddedir. Uygulayıcıların rehberlik ve psikolojik danışma programında yer alan hedeflerin anlaşılmasının kolay olduğunu, açık ve net bir şekilde ifade edildiğini düşündükleri söylenebilir. Benzer şekilde Berber (2010) sınıf rehberlik programı uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmada rehberlik ve psikolojik danışma programı amaç ve hedeflerinin açık anlaşılır biçimde hazırlanmış olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Hem okul psikolojik danışmanları hem de sınıf rehber öğretmenleri hedeflerin sistematik bir şekilde oluşturulduğunu belirtmişlerdir. Bulguyu destekler nitelikte Tokalı (2007) rehberlik ve psikolojik danışma programının düzenli ve teorik olarak güçlü olduğu sonucuna ulaşırken, Eşen (2009) 10. sınıf rehberlik ve psikolojik danışma programının rehber öğretmen görüşleri doğrultusunda incelediği çalışmada programın düzenli olmasının onun güçlü yanlarından biri olduğu sonucuna varmıştır.

“Hedefler, programda hedeflenen sürede gerçekleştirilebilir niteliktedir” okul psikolojik danışmanları tarafından verilen yanıtlara göre kısmen katılıyorum aralığında yer almaktadır. Buradan hareketle bu konuda okul psikolojik danışmanlarının sıkıntı yaşadıkları söylenebilir. Çalışmanın bulgularını destekler nitelikte olan araştırmalar literatürde mevcuttur (Bal-Bardakçı, 2011; Berber, 2010; Demirel, 2010; Hatunoğlu & Hatunoğlu 2006;

Yazgünoğlu, 2012). Buna göre rehberlik ders saatinin haftada 1 saatle sınırlandırılması, programın hedeflerini gerçekleştirmek için yetersiz kalmaktadır.

Programın içeriğine ilişkin sınıf rehber öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, sınıf rehber öğretmenlerinin maddeleri genel olarak olumlu değerlendirdikleri görülmektedir. Elde edilen bulgular daha önce yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir. Programda yer alan yeterlik alanlarının öğrencilerin başarılarını artırdığı düşünülmektedir. Benzer şekilde Avcı ve Nazlı (2005) yaptıkları çalışmada sınıf rehberliğinin öğrencilerin akademik başarılarını artırdığını ve sınıf rehberliğine katılan öğrencilerin sınav kaygılarının, katılmayan öğrencilerden düşük olduğu sonucuna varmışlardır. Ayrıca yeterlik alanlarının, öğrencilerin topluma yönelik olumlu bir tutum geliştirmelerine yardımcı olması sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerine göre en yüksek ortalamaya sahip maddedir. Bu bulguya paralel olarak, Berber (2010) 10. sınıf rehberlik programının öğrencide olumlu tutum ve davranış geliştirme niteliklerine sahip olduğu tespit etmiştir. Aluede ve Egbochuku (2009) ikinci kademe okullarındaki öğretmenlerin okul rehberlik ve psikolojik danışma programına ilişkin görüşlerini inceledikleri çalışmalarında, rehberlik ve psikolojik danışma programının okulun eğitim programını olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Nitekim Borders (1992) yaptığı çalışmada etkili okul rehberlik programlarının öğelerini incelemiş ve okul rehberlik ve psikolojik danışma programının öğrencilerin akademik ve kişisel gelişimlerinde çok önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür.

Okul psikolojik danışmanlarının yeterlik alanlarına ilişkin görüşleri ele alındığında ise, programın yeterlik alanlarının öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun hazırlanmış olması ve hedeflerin yeterlik alanlarına uygun olması ifadeleri en yüksek ortalamaya sahip maddeler olarak dikkat çekmektedir. Buradan hareketle yeterlik alanlarının öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlandığı söylenebilir. Eşen (2009) yaptığı araştırmada programın öğrenci ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmış olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik ve psikolojik danışma programında yer alan öğretme-öğrenme sürecine ilişkin görüşleri incelendiğinde maddelerin genelinin yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu boyutta en yüksek ortalamaya sahip maddeler ise "Etkinlikler anlaşılır bir şekilde düzenlenmiştir" ve "Etkinlikler planlanan sürede gerçekleştirilebilir niteliktedir" maddeleridir. Sınıf rehber öğretmenlerinin etkinliklerin anlaşılır olduğunu, bu konuda sıkıntı yaşanmadığını düşündükleri söylenebilir. Aynı zamanda etkinlikler için ayrılan sürenin yeterli olduğu gözlenmektedir. Literatürde, elde edilen bulgularla paralellik gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Tüfekçi'nin (2011) yaptığı çalışma sonucunda, bütün sınıf düzeylerindeki rehberlik etkinliklerinde bulunan soruların öğrenciler tarafından kolayca yanıtladığını, etkinliklerin öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olduğunu ortaya konulmuştur. Avcı ve Nazlı (2005) , sınıf rehberliği etkinliklerinin öğrencilerin çalışma alışkanlıklarını olumlu yönde etkilediğini belirtirken, Bal Bardakçı (2010) yaptığı çalışma sonucunda etkinliklerin öğrencilere daha çok kişisel sosyal alanda yararı olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte, sınıf rehberliği etkinliklerinin öğrencilerin

akademik başarılarını artırdığı belirtilmiştir. Tokalı (2007) rehber öğretmenlerin, programının etkinlikler bölümünün uygulanabilir ve yeterli olduğunu düşünmekte oldukları sonucuna varmıştır.

“Etkinliklerde kullanılacak öğretim materyali programın uygulanacağı her okul için kolay ulaşılabilir niteliktedir” maddesi bu boyutta yer alan ve düşük ortalamaya sahip bir maddedir. Buna göre etkinliklerin uygulanması için gereken materyallere ulaşmada okul imkânlarına göre sıkıntılar yaşanabilmektedir. Bal Bardakçı (2010) yaptığı çalışma sonucunda hem sınıf öğretmenleri hem de sınıf rehber öğretmenlerinin etkinlikleri uygularken fotokopi, zaman, kalabalık sınıflar, etkinlikleri uyarılama, etkinlikleri değerlendirme konularında sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, program hazırlanırken öğrencilerin ihtiyaçları, okulun ve çevrenin şartlarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Khan'ın (2010) uygun rehberlik hizmetini vermek için neler yapılması gerektiğini araştırdığı çalışmasında, rehberlik hizmetini yürütmek için okullarda yeterli kaynağın olmadığı sonucuna varmıştır. Öğretme-öğrenme süreci okul psikolojik danışmanlarının görüşleri doğrultusunda değerlendirildiğinde ise, okul psikolojik danışmanları rehberlikte uygulanan etkinliklerin uygulayıcılara kılavuzluk eder nitelikte olduğunu düşünmektedirler. Bu bulgu Tokalı'nın (2007) çalışmasıyla tutarlılık göstermektedir. Çalışmadan rehberlik ve psikolojik danışma programının etkinlikler bölümünün uygulanabilir ve yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

Rehberlik ve psikolojik danışma programının değerlendirme boyutundan elde edilen veriler incelendiğinde hem sınıf rehber öğretmenleri hem de okul psikolojik danışmanları tarafından olumlu değerlendirilen ifadelerin aynı olduğu gözlenmiştir. Bunlardan ilki, programda yer alan ölçme araçlarının değerlendirme kriterlerinin açık ve anlaşılır olmasıdır. Ayrıca, uygulayıcılar hedeflerin nasıl değerlendirileceği açık ve anlaşılır biçimde ifade edildiğini düşünmektedirler. Benzer şekilde Tokalı (2007), rehberlik ve psikolojik danışma programının düzenli, teorik olarak güçlü olması, etkinlikleri ve değerlendirme formu olmasını programın olumlu yanlarına ilişkin bulguları arasında göstermiştir.

Okul psikolojik danışmanlarının ölçme araçlarının, programın öğrenciler üzerindeki etkisini ölçmekte yeterli olmadığı görüşü dikkat çekmektedir. Bu durumda, programın öğrencilerdeki davranış değişikliklerini ölçmede yeterli olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca programda verilen etkinlik değerlendirme formlarının duyuşsal özelliklerin değerlendirilmesini sağlamadığı belirtilmiştir. Benzer şekilde, Yazgünoğlu (2012) rehberlik ve psikolojik danışma programının öğelerine ilişkin görüşleri incelemiş ve araştırma sonucunda etkinlik değerlendirme formlarının duyuşsal özellikleri değerlendirmede yeterli olmadığını ortaya koymuştur.

Rehberlik ve psikolojik danışma programının geneline ilişkin bulgular incelendiğinde “Program okulun eğitim programını destekler niteliktedir” maddesine sınıf rehber öğretmenlerinin %42,6'sı katılıyor yanıtını vermişlerdir ve madde yüksek ortalamaya sahiptir. Bu bulguya paralel olarak bir başka çalışmada yer alan öğretmenlerin büyük

çoğunluğu rehberlik ve psikolojik danışma programlarının, okulların eğitim programlarını olumlu şekilde etkilediğini ifade etmişlerdir (Aluede & Egbochuku, 2009). Bir diğer çalışmada, Kızıl (2007) rehberlik ve psikolojik danışma programının öğrencilerin kendilerini tanıma, öğretim ortamına uyum sağlama, motivasyonlarını artırma, öğrencilerin yaşadığı sorunları ortaya çıkarma gibi konularda fayda sağladığını ifade etmiştir. Ayrıca, Rowley vd. (2004) yaptığı araştırmada okul psikolojik danışmanları rehberlik ve psikolojik danışma programının öğrencilerin gelişimine katkı sağladığı ve öğrenmelerine de yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Sınıf rehber öğretmenleri programın, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulguyla tutarlılık gösteren Kızıl'ın (2007) sınıf içi rehberlik etkinliklerine ilişkin okul rehber öğretmenlerinin ve sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerini aldığı çalışmasında rehberlik hizmetlerinin program ile yürütülmesinin düzenliliği sağladığı ifade edilmiştir.

Rehberlik ve psikolojik danışma programına ilişkin görüşlerin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin elde edilen bulgular incelenmiştir. İlk olarak sınıf rehber öğretmenlerinin görüşleri cinsiyet değişkenine göre ele alınmıştır. Yapılan t-testi sonucunda görüşlerin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu bulguya ilişkin sonuçlar literatürde bazı araştırmalarda da benzerlik göstermektedir. Yüksel (2008) çalışmasında PDR hizmetlerini değerlendirme puanlarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Bir diğer çalışmada Yazgünoğlu (2012) okul rehber ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik programına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre değişiklik göstermediğini belirtmiştir. Berber (2010) ortaöğretim kurumlarında görev yapan sınıf ve okul rehber öğretmenlerinin görüşlerinin cinsiyet açısından farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde Gür (2010) okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri yönetmeliğinde kendilerine atfedilen görevleri kabul durumlarının, sınıf rehber öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanlarının cinsiyetine göre değişmediği sonucuna ulaşmıştır.

Branş açısından incelendiğinde, sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinin branşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Demir (2010) ve Berber (2010) rehberlik hizmetlerini değerlendirdikleri çalışmalarında, öğretmenlerin görüşlerinin branş değişkenine açısından farklılaşmadığını tespit etmişlerdir.

Sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinin görev yaptıkları okul türüne göre farklılaştığı görülmüştür. Bu farklılıklar incelendiğinde; ticaret meslek lisesi, sağlık meslek lisesi ve imam hatip lisesinde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin teknik ve endüstri meslek lisesinde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerine göre rehberlik ve psikolojik danışma programına daha olumlu değerlendirdiği ortaya çıkmıştır. Yumrutaş (2006) ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevleriyle ilgili görüşlerini incelediği çalışmasında, görüşlerin öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okullarda sunulan

psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin daha verimli olabilmesi için bazı öneriler sunulmuştur:

- Hedeflerin planlanan sürede gerçekleştirilmesi için bir eğitim-öğretim yılı boyunca rehberlik için meslek liseleri için ayrılan 30 ders saati artırılabilir.
- Yeterlik alanları rehberlik ve psikolojik danışma programında, öğrencilerin ihtiyaçlarını dile getirebilecekleri, özgüvenlerini artıracakları, öğrencileri merkez alan ve onların aktif olarak katılabileceği etkinlikler hazırlanabilir.
- Meslek liselerinde rehberlik servisleri materyaller açısından daha donanımlı ve daha zengin hale getirilebilir. Örneğin öğrencileri ve velileri bilgilendirici ve yönlendirici içerikler (kitap, kitapçık, broşür vb.) olarak hazırlanarak onlara ulaştırılabilir.
- Rehberlik ve psikolojik danışma programında yer alan etkinlikler meslek liselerinin amaç ve yapılarına göre tekrar düzenlenebilir.
- Rehberlik ve psikolojik danışma programında yer alan etkinlikler öğrencilerin okul sonrası mesleki yaşamlarına destek olacak şekilde düzenlenebilir.

Araştırma bulguları çerçevesinde, araştırmacılara ve program hazırlayıcılara şu önerilerde bulunulabilir:

- Bu araştırmada rehberlik ve psikolojik danışma programına ilişkin meslek liselerinde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin ve okul psikolojik danışmanlarının görüşleri cinsiyet, branş ve okul türüne göre incelenmiştir. Benzer bir çalışmada, meslek lisesinde yer alan mesleki alanlara (Mobilya, Elektrik, Bilgisayar, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi vb.) göre bir inceleme yapılabilir.
- Bu araştırma, sınıf rehber öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanlarını kapsamaktadır. Benzer bir araştırma programın bir diğer uygulayıcısı oldukları için okul yöneticileri ile yapılabilir.
- Daha büyük ölçekli bir çalışma meslek lisesi öğrencileri ile yürütülebilir ve öğrencilerin programa ilişkin görüşleri doğrultusunda rehberlik ve psikolojik danışma programının değerlendirilmesi yapılabilir.

Kaynakça

- Aluede, O., & Egbochuku, E. (2009). Teachers' opinions of school counseling programs in Nigerian secondary schools. *Educational Research Quarterly*, 33(1), 42-59.
- Avcı, Y., & Nazlı, S. (2006). Sınıf rehberliği etkinliklerinin öğrencilerin verimli ders çalışma alışkanlıkları, akademik başarıları ve sınav kaygıları üzerindeki etkisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(15), 21-41.
- Bardakçı, A. B. (2011). *İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Barki, B. G., & Mukhopadhyay, B. (1989). *Guidance and counselling: a manual*. Sterling Publishers.
- Berber, D. (2010). *Ortaöğretim kurumları onuncu sınıf rehberlik programı uygulamalarının sınıf rehber öğretmenleri ve rehber öğretmenler görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Borders, L. D., & Drury, S. M. (1992). Comprehensive school counseling programs: A review for policy makers and practitioners. *Journal of Counselling & Development*, 70,487-498. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1992.tb01643.x>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Yayıncılık.
- Çivicioğlu, M. (2016). *Ortaöğretim rehberlik programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi]. Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Demirel, M. (2010). İlköğretim ve Ortaöğretim Sınıf Rehberlik Programının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35 (156), 45-61.
- Erkan, S. (2011). *Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının hazırlanması*. Pegem Akademi.
- Hayat, E., & Şölen, Ş. (2021). İstihdamda mesleki eğitimin önemi ve öğrencilerin mesleki eğitime ilişkin tutumları: Aydın ili örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (1), 70-85. <https://doi.org/10.30803/adusobed.912720>
- İçtüzzer, E. (2017). *Ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karacan Özdemir, N., & Ayaz, A. (2020). Okul psikolojik danışma ve rehberlik programları: Kariyer uyum yetenekleri açısından bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (3), 613-626. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2018045437>
- Kepçeoğlu, M. (1993). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Kadıoğlu Matbaası.
- Khan, S. B. (2010). Need assessment on the provision of guidance services at high school level in Pakistan. *International Journal of Academic Research*, 2(6).
- Kızıl, D. (2007). *Ortaöğretim kurumlarındaki rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerin sınıf içi rehberlik etkinlikleri ile ilgili görüşleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kuzgun, Y. (2013). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Nobel Yayın Dağıtım.

- Millî Eğitim Bakanlığı, MEB (2006). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/01062228_meb_ortaogretim_kurumlari_yonetmeliği_28_10_201629871.pdf
- MEB, (2006). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberliği programı. <http://ogm.meb.gov.tr/arsiv/program.son>
- MEB, (2020). Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_ve_Psikolojik_DanYma_Hizmetleri_YonetmeliYi_2.pdf
- Nazlı, S. (2005). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programları*. Anı Yayıncılık.
- Özer, M. (2021). Türkiye’de mesleki eğitimi güçlendirmek için atılan yeni adımlar. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2021(16), 1-16. <https://doi.org/10.46778/goputeb.907302>
- Özoğlu, S., (1982). *Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma*. Ege Üniversitesi Matbaası.
- Rowley, W. J., Stroh, H. R., & Sink, C. A (2004). Comprehensive guidance and counseling programs" use of guidance curricula materials: a survey of national trends. *Professional School Counseling*, 8 (4), 296-304.
- Sağlam, Ç. A. (2015). 9. Sınıf rehberlik programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 171-210.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik yardım ilişkileri danışma ve psikoterapi*. 3. Baskı, Millî Eğitim Basımevi.
- Terzi, Ş. , Tekinalp, B. E. ve Leuwerke, W. (2011). Psikolojik danışmanların okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri modeline dayalı olarak geliştirilen kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programını değerlendirmeleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 51-60.
- Tokalı, H. (2007). *9. sınıf rehberlik programının (sınıf öğretmenleri için) rehber öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yazgünoğlu, S. S. (2012). *Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programına ilişkin görüşleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Üniversitesi, Ankara.
- Yumrutaş, A. (2006). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevleriyle ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yüksel-Şahin, F. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2).